

## De Holland tijdens de restauratie

*Stukje bij beetje worden de lagen van het gebouw De Holland afgepeld. Het monumentale gebouw aan de Burgemeester De Raadsingel wordt het nieuwe onderkomen van het Nationaal Onderwijsmuseum. Op dit moment ondergaat De Holland een grondige restauratie. We geven u een inkijkje in het bouwhistorisch onderzoek dat doorlopend plaatsvindt.*

Bij bouwhistorisch onderzoek zoeken we naar alle bouwfases tot we terug zijn bij het oorspronkelijke ontwerp. We onderzoeken hoeveel er nog over is van al deze fasen. Dat is soms echt speurwerk. Op onverwachte plekken komen nog oude onderdelen tevoorschijn. Voor De Holland levert het meer verrassende vondsten op dan we gedacht hadden. Ook krijgen we meer inzicht in de oorspronkelijke kleuren die het gebouw had.

### Marmeren en granito vloeren

In 1987 heeft Albert Heijn in de grote hal een halve meter beton gestort. Bij het verwijderen daarvan bleek er bij de entree een prachtige marmeren vloer onder te liggen. De vloer heeft een ovalen vorm, waarvan de marmerplaten ook ovaal gelegd zijn. In eenzelfde patroon dat ook terugkomt in het plafond van de commissarissenkamer op de verdieping. Direct achter de entree lag een grote ronde hal, waaraan de loketten van de oorspronkelijke verzekeringsmaatschappij zaten. Deze hal had een vloer van lichte, bijna witte granito met een glinstering erin. In het midden daarvan was het wapen van de verzekeringsmaatschappij 'De Holland' gelegd. Op oude foto's is dit nog te zien. De granito vloer ligt er nog, maar het middenstuk is verdwenen.



*De granito vloer met verdwenen middenornament.*

*De marmeren vloer van de entree met halfronde vormen.*



*Twee afbeeldingen uit de beeldbank van het RAD. Links is de halve ronding te zien van de entree, rechts de fraaie vloer zoals hij er in 1987 nog lag.*

### **Marmeren kolommen**

Het speurwerk leverde nog meer op. Er was niet alleen marmer op de vloer. Ook in de grote hal waren enkele kolommen gedeeltelijk bekleed met marmer. Een deel daarvan zit er nog gewoon op. De kolommen van de kantoorzaal waren wat soberder bekleed, met lange smalle tegeltjes. Gelukkig is ook hiervan een deel gespaard.



*Restant van de marmeren bekleding in de entree, geel overgeschilderd.*



*Restant van de lange smalle tegeltjes in de kantoorzaal.*

## Kurkvloer

Dat er nog een tegelvloer of een marmeren onder de huidige vloer ligt, komt nog weleens voor. Maar een veel kwetsbaarder materiaal zoals kurk verwacht je niet zo snel. Toch zit het er nog, een beetje: 73 jaar na dato kwamen er nog een aantal kurktegels tevoorschijn in de grote kantooralhal onder de betonvloer. Ze blijven niet in situ, we hebben wel een enkel exemplaar bewaard, voor in het bouwhistorisch depot.

## Kleuren

Een ander spoor dat we terugvonden, is dat van kleuren. Aanvankelijk dachten we dat er niet veel meer te vinden was, maar uiteindelijk viel het reuze mee. Niet alle oorspronkelijke kozijnen zijn gesloopt of vervangen. In het souterrain zitten de kleine ronde patrijspooten er nog bijna allemaal. In de grote hal zijn de grote stalen ramen op de zuidkant (bij de entree) nog allemaal origineel en op de verdieping zitten ze er ook nog bijna allemaal. De meeste kozijnen heeft een schilder ooit al eens helemaal kaal gemaakt. Op die plekken zit alleen een laag menie en twee nieuwe verflagen. Maar sommige ramen zijn aan zijn aandacht ontsnapt. Daar vonden we nog veel kleuren. Daaruit blijkt dat De Holland aan de buitenkant een beige kleur had, een beetje taupe (zie pijl bij nr. 4). Het stucwerk van de gevels had een zachtroze kleur. Daarmee had het gebouw een harmonieuze, zachte uitstraling. Het is de bedoeling dat deze kleur weer terugkomt op het gebouw.

Zo krijgen we langzamerhand stukje bij beetje een steeds beter beeld van het totaalontwerp van Sybold van Ravesteyn. Vloeren, wanden, betimmeringen en zelfs meubels – het was een fraai ontwerp.



*Kleurtrap kozijn  
exterieur*

## Lips

We dachten dat alles wel gesloopt zou zijn van de voormalige slotenfabriek van Lips. Bij de aanvang van de bouw van De Holland stond Van Ravesteyn zelf met een plattegrond van het palenplan in de hand van de gesloopte Lipsfabriek. Zo kon hij zorgen dat de nieuwe funderingspalen niet op de oude van de fabriek geslagen zouden worden.

Wij gingen er dus van uit dat we een woud aan palen zouden vinden onder De Holland. Dat was ook zo, maar behalve dat, bleken er ook nog veel gemetselde muurtjes te zitten onder de vloer van het souterrain: funderingen van de fabriek, poeren van pilaren en fundamenteen waarop zware machines hebben gestaan, zoals een walsmachine en een gloeioven.

Ze zijn nu inmiddels echt weg, maar wel gedocumenteerd en ingemeten door Monumentenzorg en Archeologie.





Bestektekening van de Lipsfabriek, door H.A. Reus, 1914. RAD